

УДК 330.322.1

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНИХ АКТИВІВ, ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ І ЗНАЧЕННЯ

Морозова Л. В., ст.викладач (АВВ МВС України)

В статті розглянуто економічну сутність інвестиційних активів. Уточнено поняття «інвестиції», «інвестиційні активи», проаналізовано різницю в розумінні визначення «інвестиції» між наявними дефініціями і пропонованими. Виділено три принципових критерії, що визначають віднесення складових майна підприємства до інвестицій. Визначено склад інвестиційних активів сучасного високотехнологічного підприємства. Сформовано уточнену класифікацію інвестицій у сучасній ринковій економіці.

Ключові слова: *інвестиції, активи, критерії, підприємство, капітал, фінанси.*

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ИНВЕСТИЦИОННЫХ АКТИВОВ, ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ И ОПРЕДЕЛЕНИЕ

Морозова Л. В., ст.преподаватель (АВВ МВД Украины)

В статье рассмотрена экономическая сущность инвестиционных активов. Уточнено понятие «инвестиции», «инвестиционные активы», проанализированы различия в понимании определения «инвестиции» между имеющимися дефинициями и предлагаемыми. Выделены три принципиальных критерия, определяющие отнесение составляющих имущества предприятия к инвестициям. Определен состав инвестиционных активов современного высокотехнологического предприятия. Сформирована уточненная классификация инвестиций в современной рыночной экономике.

Ключевые слова: *инвестиции, активы, критерии, предприятие, капитал, финансы.*

ECONOMIC ESSENCE OF INVESTMENT ASSETS, THEIR CLASSIFICATION AND DEFINITION

Morozova L. V., senior lecturer (AIT MIA of Ukraine)

The article considers the economic substance of investment assets. The concept of "investment", "investment assets", analyzed the difference in the understanding of the definition of "investment" between existing and proposed definitions. Three principal criteria determining the classification of the components of the enterprise to invest. The composition of the investment assets of modern high-tech enterprise. Formed the classification of investments in modern market economies. The main factor in the process of investing is to investment gave the expected benefits should pass some time. This means that the benefit can be obtained only when the investor refuses current consumption associated with the asset. For assets that meet the terms of classifying investments should be classified as financial assets, as well as all financial assets that can be attributed to the fixed and intangible assets. It is worth noting that the definition of investment does not contain substantive limitation, in connection with each element of assets that satisfy the conditions of the definition should refer to a category of investments. Practical value of the conducted research is to improve the process of formation of the managerial decisions on the basis of the use of systematic features of the investment process and of the proposed classification of investment assets. Further direction of this study can serve development of methodical principles of assessment and presentation of investment assets in the financial statements of enterprises.

Key words: *investments, assets, criteria, venture capital, finance.*

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Здійснення інвестиційної діяльності – важлива складова бізнесу будь-якого суб'єкта господарювання. Рівень життя, ефективність діяльності країни оцінюється тим вище, чим більше коштів вона вкладає в процес інвестування. Кожна країна, що перебуває на етапі становлення, як і розвинуті держави, зацікавлена в залученні інвестицій з метою швидкого переходу економіки до ринкових відносин. Вказані аспекти підтверджують актуальність теми статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених частин загальної проблеми. Дослідження різних аспектів інвестиційного розвитку та ефективності інвестицій відображені у працях зарубіжних вчених: Л Гитмана, М. Джонка[1], У. Шарпа[2] та інших. Широке коло питань, пов'язаних з дослідженням перспектив розвитку інвестиційної діяльності, розвитком діяльності, пов'язаної з активізацією щодо залучення інвестицій як внутрішніх, так і іноземних інвесторів, інвестиційної стратегії та конкурентоспроможності, визначення

пріоритетних напрямів інвестування в економіку України відображено в працях таких відомих учених-економістів: І.Бланк [3], С. Реверчук [4], Є. Стефанович [5]. Разом з цим, проблеми обліку інвестиційних активів дотепер не цілком вирішені. У зв'язку з цим спроба заповнити цю прогалину є актуальною.

Метою даної статті є аналіз і уточнення економічної сутності інвестиційних активів підприємства та обґрунтування їхньої класифікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній практиці обліку трапляються неточності щодо визначення і класифікації інвестицій. Найхарактернішим, на нашу думку, є те, що в національній економічній думці є поділ інвестицій на капітальні та фінансові. Під фінансовими інвестиціями розуміють вкладення капіталу тільки в сторонні суб'єкти господарювання (цінні папери, депозити) [1, с. 90]. Під капітальними інвестиціями розуміють придбання і створення власних необоротних активів [2, с. 192], поповнення власних оборотних коштів підприємства.

Тому потрібно виконати подальші дослідження у цьому напрямку, а саме:

- з'ясувати сутність і надати визначення інвестиційних активів;

- удосконалити способи їх класифікації.

Вітчизняні економісти при визначенні поняття «капітал» вважають, що його загальний обсяг у будь-якій підприємницькій структурі – це сума вартості всіх її засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальних формах, інвестованих у формування активів, необхідних для забезпечення діяльності та досягнення економічного або соціального ефекту [3, с. 414]. Тому й інвестиції підприємства розглядають, як вкладення капіталу в усіх його формах у різні об'єкти господарської діяльності з метою одержання прибутку, а також досягнення іншого економічного або соціального ефекту [4, с. 16-17].

На наш погляд, витрати капіталу на придбання або поповнення оборотних активів (крім інвестиційних) можна назвати авансуванням, тому що термін «авансування» означає видачу коштів у рахунок майбутніх витрат, тобто є надання авансу. Аванс при цьому розглядається, як завчасна видача коштів або майнових цінностей за товари, роботи чи послуги [5, с. 76]. Найчастіше оборотний капітал завчасно авансується в товарні запаси та інші не фінансові оборотні активи.

Поряд із авансуванням використовують поняття «фінансування» й «інвестування». Фінансування підприємств найчастіше подають у значенні форм і методів використання фінансових ресурсів з метою забезпечення їхнього економічного розвитку [6, с. 46].

Інвестуватися, на наш погляд, можуть тільки інвестиційні активи підприємства; основні засоби і капітальне будівництво фінансуватися, а оборотні активи – авансуватися, тобто поділяти інвестиції на капітальні та фінансові не потрібно.

З огляду на вищевикладене, спробуємо точніше визначити поняття «інвестиції», «інвестиційні активи» і створити їх найповнішу й найточнішу класифікацію, тому що правильне розуміння цих термінів має вагомий вплив на весь процес оцінки й обліку інвестицій.

У бухгалтерському обліку інвестиції повинні охоплювати активи, що не використовуються підприємством у його операційній діяльності, однак знаходиться під його контролем з метою досягнення економічних вигод, що впливають із приросту вартості таких активів, або отримання доходів у вигляді відсотків, роялті, орендної плати, часток у доходах тощо.

Інвестиції можуть мати форму сертифікатів або подібних документів, інші виступають у формі дебіторської заборгованості (інший, ніж дебіторська заборгованість за товари), звичайно з відсотками, що належать інвесторів. Як альтернатива, інвестиції можуть відображувати частку у власному капіталі й у фінансових результатах діяльності інших підприємств.

Інвестиції також можуть мати форму матеріальну - землю, будинки, споруди або золото, коштовності, ікони тощо.

Очевидно, що інвестиційні активи, як і активи операційні – це придбання підприємством право на очікування вигоди або доходу, однак необхідно знати і пам'ятати, що отримання доходів від операційних активів відбувається лише при їхній витраті, вживанні, використанні, наприклад, виробництво і продаж товарів і послуг. Це означає, що не можна приписати вигоди від контролювання операційних активів їх конкретним екземплярам. У випадку ж інвестиційних активів очікувані вигоди й доходи можна безпосередньо віднести до конкретного активу. Це легко описати на прикладі очікуваної прибутковості довготермінових банківських кредитів, придбаних облігацій, інших цінних паперів або доходів від здачі в оренду власної нерухомості.

Основним фактором у процесі інвестування є час: щоб інвестиція дала очікувані вигоди, повинен пройти визначений час. Це означає, що вигоду можна отримати лише тоді, коли інвестор відмовиться від поточного споживання, пов'язаного з цим активом [7].

Те, що вітчизняні фахівці називають «капітальними інвестиціями», результатом яких будуть нові необоротні операційні активи, варто називати капітальним фінансуванням. В обліку цей розділ капітального фінансування називається «Основні засоби» й «Інші необоротні матеріальні активи». Вони є складовими довготермінових

операційних активів, де відповідно до поданих визначень – вигоди від їхнього використання можна окреслити тільки опосередковано, і тільки при продажі продукції та послуг, зроблених за допомогою готових (закінчених) довготермінових активів.

Незважаючи на подальшу неможливість і нерациональність розподілу інвестицій на капітальні та фінансові, інвестиційні активи потрібно ідентифікувати доволі широко. Вони

мають охоплювати усі форми вкладення вільних майнових засобів, що повинні принести підприємству економічні вигоди, які відрізняються від тих, що підприємство черпає в рамках основної операційної діяльності. Усі вони є генераторами додаткового потоку економічних вигод, що підвищують ефективність використання наявного майна підприємства (рис. 1).

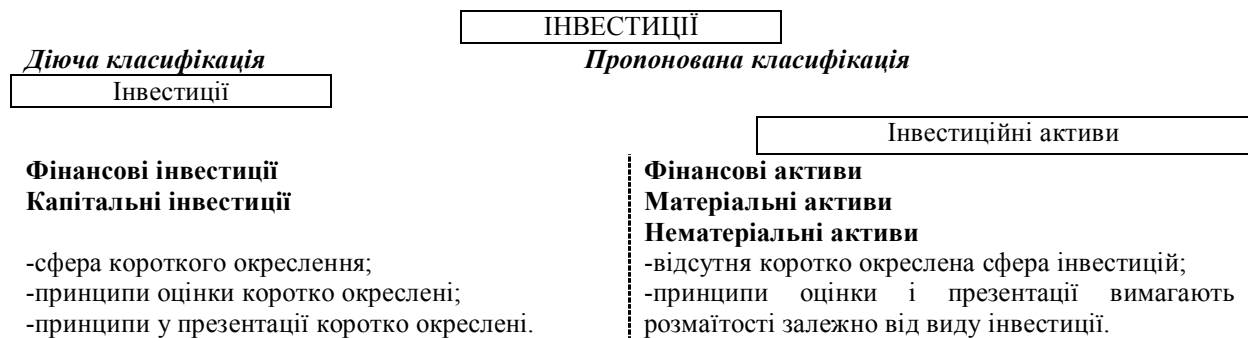

Рис. 1. Різниця в розумінні визначення «інвестиції» між наявними тенденціями і запропонованими

На наш погляд, можна виділити три принципових критерії, що визначають віднесення складових майна підприємства до інвестицій:

- вид економічної вигоди, отриманої від цього виду майна;
- виключення з використання – кінцева умова визначення майнових складових як інвестицій;
- мета і спосіб придбання.

Перший із критеріїв вказує на інвестиції як на категорію активів, що відрізняються своєю специфікою і одночасно властивою їм формою економічних вигод, які підприємство очікує отримати. Аналізуючи економічний зміст цього визначення, можна припустити, що саме специфічна форма економічних вигод становить елемент, що відрізняє інвестиції від інших активів інвестора. А якщо так, то обґрунтованим є твердження, що оптимальне визначення поняття інвестицій у кореспонденції з третім критерієм – метою придбання – повинно робити неформальний розподіл усіх активів підприємства на дві групи: **інвестиції та інші активи**.

Другий критерій стосується виключення цього складника активів з можливості його використання для потреб підприємства, що є кінцевою умовою визначення інвестиційних активів. Це потрібно враховувати, насамперед у контексті визначення основних засобів, нематеріальних активів, а також інших матеріальних необоротних активів. Вони можуть бути включені в таку позицію майна

підприємства як інвестиції. Різниця лише в тому, що вони будуть предметом використання в межах інвестиційної, а не основної операційної діяльності об'єкта.

Умова виключення активів з використання у сфері операційної діяльності об'єкта стосується, насамперед, матеріальних і нематеріальних активів (інших, ніж фінансові активи). Зазначимо, що винятком цього генерального твердження можуть бути фінансові активи у торговців цінними паперами (у фінансових інститутах), де вони були предметом як основної діяльності, так і інвестиційної.

Узагальнюючи вищевикладене, стверджуємо, що до інвестицій потрібно зараховувати фінансові активи (без обмежень), а також інші активи (зокрема нерухомість і нематеріальні активи), однак тільки тоді, коли задовольняються визначені вище умови.

Таким чином робимо подальший розподіл загальної категорії інвестицій на: інвестиції в активи фінансові й інвестиції в активи не фінансові.

Приймаючи за критерій розподілу інвестицій різні внутрішні форми економічних вигод, що підприємство буде генерувати в майбутньому, виділимо три групи:

Група 1 – інвестиції, завдяки яким підприємство одержить дохід у вигляді збільшення їхньої вартості. Іншими словами, доходом буде перевищення ціни продажу над ціною придбання інвестиції. Це класичний

приклад інвестицій як вкладень у визначені складники активів, що не будуть використані підприємством до моменту одержання вигоди (наприклад, у результаті їхнього продажу);

Група 2 – інвестиції, завдяки яким підприємство одержить дохід у вигляді відсотків, дивідендів або інших форм. У цьому випадку вигоди від інвестицій з'являються у підприємства не в момент їхньої реалізації, а в період утримання інвестицій об'єктом господарювання;

Група 3 – інвестиції, завдяки яким підприємство одержить дохід у формі інших вигод, у т.ч. в результаті торговельних угод.

У результаті аналізу економічної сутності й найактуальнішої на сучасному етапі класифікації інвестицій, подаємо наступне визначення: інвестиційні активи – це активи, що утримуються підприємством з метою досягнення економічних вигод, які отримують з приросту їхньої вартості, доходу у формі відсотків, дивідендів та інших вигод у т.ч. від торговельних угод. Такими активами є: фінансові активи а також нерухомість і нематеріальні активи, що не використовувалися підприємством, а були придбані з метою одержання таких вигод.

З цього визначення зрозуміло, що основне значення для зарахування майнового засобу до інвестицій має мета його придбання – одержання економічної вигоди. Від інших активів інвестиційні відрізняє те, що мета одержання економічних вигод повинна бути досягнута при безпосередньому прирості їх вартості або при отриманні вигоди поза основною операційною діяльністю підприємства. Інвестиціями не будуть активи, що використовуються підприємством і служать для реалізації основної діяльності, наприклад, виробництва, торгівлі, надання послуг.

З вищесказаного випливає, щодо активів, які задовольняють умови зарахування до інвестицій, потрібно зарахувати фінансові активи, а також усі не фінансові матеріальні активи, які можна віднести до нерухомих і нематеріальних активів. Варто зауважити, що визначення інвестицій не містить предметних обмежень, у зв'язку з чим кожен елемент активів, що задовольняє умови визначення, повинен зараховуватися до категорії інвестицій.

На наш погляд, необхідно відступити від практики зарахування до інвестицій витрат на придбання основних засобів. Витрати, пов'язані з незакінченим будівництвом основних засобів,

монтажем або їхнім поліпшенням, повинні зараховуватися до балансової позиції «Незавершене будівництво», що є складовою необоротних активів.

Висновки. Таким чином, в даному дослідженні знайшли свого відбиття аналіз і систематизація економічної сутності інвестиційних активів підприємства.

Наукова новизна даного матеріалу визначається систематизацією інформації стосовно особливостей і характеристик інвестиційного процесу та запропонованою класифікацією інвестиційних активів.

Практичне значення проведеного дослідження полягає в удосконаленні процесу формування управлінських рішень на основі використання систематизованих характеристик інвестиційного процесу та запропонованої класифікації інвестиційних активів.

Подальшим напрямком даного дослідження може виступати розробка методичних засад оцінки і подання інвестиційних активів у фінансовій звітності підприємств.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гиттман Л., Джонк М. Основы инвестирования/ Л. Гиттман, М. Джонк [пер. сангл.] – М.: Дело, 1999. – 1008 с.
2. Шарп У. Инвестиции. / У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бейли. [пер. с англ.]: ИНФРА-М, 1999. – 1028 с.
3. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: учебный курс/ И.А. Бланк. – К. : Эльга-Н: Ника-Центр, 2001. – 448 с.
4. Реверчук С.К. Инвестология: наука про інвестування: навч. посіб. / [С.В. Реверчук, Н.Й. Реверчук, І.Г. Скоморович та ін. ; за заг. ред. д. е. н., проф. С.К. Реверчука]. – К. : Атіка, 2001. – 264 с.
5. Стефанович Є.А. Інвестиційна діяльність як економічне явище/ Є.А. Стефанович// Економіка та держава. – 2010. – №11. – С. 60–64.
6. Ульянченко О. В. Інвестиційний процес і його складові елементи/ О. В. Ульянченко// Ефективна економіка. – №1. – 2011. – С. 26 – 30.
7. Данилишин Б. М. Інвестиційна політика в Україні/ Б. М. Данилишин, М. Х. Корецький, О. І. Дацій/ НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України. – Донецьк: Юго-Восток, 2006. – 290с.

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Лепейко Т.І.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Назаренко І.Л.*